

TERINING PARAZITLAR KASALLIKLARIDA HAMSHIRALIK ISHI

Mamasoliyev Xasanboy

Andijon shahar Abu Ali Ibn Sino nomidagi
jamoat salomatligi texnikumi teri va
tanosil kasalliklari fani o'qtuvchisi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada terining parazitlar kasalliklari — pedikulyoz, qotir (skarabiye), dermatofitoz, demodekoz va boshqa invazion kasalliklarning etiologiyasi, klinik belgilari, profilaktik choralari hamda ushbu kasalliklarda hamshiralik parvarishining zamonaviy yondashuvlari yoritilgan. Hamshiraning asosiy vazifalari — bemorlarni o'z vaqtida aniqlash, parazitlarga qarshi dori vositalarini qo'llash texnikasi, sanitariya-gigiyena tadbirlarini tashkil etish, kasallik tarqalishining oldini olish va bemor hamda uning oila a'zolariga gigiyenik tarbiya berishdir. Maqolada amaliy tavsiyalar, hamshiralik jarayonining bosqichlari (baholash, rejalashtirish, amalga oshirish va samaradorlikni baholash) bo'yicha ilmiy asoslangan ma'lumotlar taqdim qilingan.

Kalit so'zlar: Terining parazitlar kasalliklari, pedikulyoz, qotir, demodekoz, hamshiralik parvarishi, gigiyena, dezinfektsiya, ektoparazitlar, dermatologiya, profilaktika.

Аннотация: В данной статье рассматриваются этиология, клинические симптомы, меры профилактики паразитарных заболеваний кожи - педикулеза, чесотки (скарабея), дерматофитии, демодекоза и других инвазионных заболеваний, а также современные подходы к сестринскому уходу при этих заболеваниях. Основными задачами медицинской сестры являются своевременное выявление больных, техника применения противопаразитарных препаратов, организация санитарно-гигиенических мероприятий, предотвращение распространения заболевания, гигиеническое обучение пациента и членов его семьи. В статье даны практические рекомендации, научно обоснованная информация по этапам сестринского процесса (оценка,

планирование, реализация и оценка эффективности). **Ключевые слова:** Паразитарные заболевания кожи, педикулез, чесотка, демодекоз, сестринский уход, гигиена, дезинфекция, эктопаразиты, дерматология, профилактика.

Abstract: This article discusses the etiology, clinical symptoms, preventive measures of parasitic skin diseases - pediculosis, scabies (scarab), dermatophytosis, demodectosis and other invasive diseases, as well as modern approaches to nursing care in these diseases. The main tasks of the nurse are to identify patients in a timely manner, the technique of using antiparasitic drugs, organize sanitary and hygienic measures, prevent the spread of the disease, and provide hygienic education to the patient and his family members. The article provides practical recommendations, scientifically based information on the stages of the nursing process (assessment, planning, implementation and evaluation of effectiveness).

Key words: Parasitic skin diseases, pediculosis, scabies, demodectosis, nursing care, hygiene, disinfection, ectoparasites, dermatology, prevention.

KIRISH

Terining parazitlar kasalliklari inson salomatligida sezilarli muammolardan biri bo'lib, ular parazit organizmlar — hasharotlar, oqadilar yoki zamburug'lar ta'sirida yuzaga keladi. Ushbu kasalliklar aksariyat hollarda yuqori darajada yuqumli bo'lib, ijtimoiy ahamiyatga ega hisoblanadi. Parazitlar bilan zararlanish sog'liq uchun bevosita xavf tug'dirish bilan birga, aholi orasida tez tarqalishi, gigiyenik sharoitlarning yomonlashuvi va immunitet sustlashuvi bilan ham bog'liq. Hamshiralik ishi bu kasalliklarda muhim o'rin tutadi: hamshira bemorni o'z vaqtida aniqlash, parvarish qilish, dezinfektsiya tadbirlarini o'tkazish, oilaviy va ijtimoiy muhitda gigiyena madaniyatini shakllantirishda asosiy mutaxassis hisoblanadi. Mazkur maqolada eng ko'p uchraydigan parazitlar kasalliklari va ularda hamshiralik yondashuvlari chuqur o'rganiladi.

Terining parazitlar kasalliklarining umumiy tavsifi

Terining parazitlar kasalliklari etiologiyasi, tarqalish mexanizmi va klinik belgilari bo'yicha farqlanadi. Eng ko'p uchraydiganlari:

Pedikulyoz

Pedikulyoz (bitlash) — bosh biti, kiyim biti yoki qov bitlari bilan zararlanish natijasi. Ko‘proq bolalar va jamoaviy yashaydigan joylarda uchraydi.

Klinik belgilari: kuchli qichishish, chizilgan joylarda yallig‘lanish va ikkilamchi infeksiya, soch orasida g‘unajin va bitlarning ko‘rinishi.

Qotir (skarabiye)

Sarcoptes scabiei oqadasi sabab bo‘ladi. Juda yuqori darajada yuqumli.

Belgilari: tungi vaqtda kuchayuvchi qichishish, terida qotir yo‘lakchalarining paydo bo‘lishi, papula-pustulyoz toshmalar.

Demodekoz

Demodex folliculorum va Demodex brevis oqadilarining ko‘payishi natijasida yuzaga keladi.

Belgilari: yuz terisida qizarish; aknega o‘xshash toshmalar; yog‘li teri, qichishish.

Dermatofitozlar (mikoslar)

Zamburug‘lar sabab bo‘ladigan kasallik bo‘lib, parazitlar teri, tirnoq va sochlarni zararlaydi.

Terining parazitlar kasalliklarining etiologiyasi va patogenez

Parazit organizmlar odam terisi va soch follikulalarida yashab, organizmning himoya tizimini susaytiradi, allergik reaksiyalarni qo‘zg‘atadi, ikkilamchi bakterial infeksiyalar rivojlanishiga sharoit yaratadi.

Bitlar — qon so‘ruvchi hasharotlar bo‘lib, odamdan odamga bevosita aloqa yoki umumiy buyumlar orqali o‘tadi. Qotir oqadasi esa teriga kirib, epidermis qatlamida harakat qiladi va allergik sezuvchanlikni oshiradi. Demodex esa yog‘ bezlarida ko‘payib, yallig‘lanish jarayonini kuchaytiradi.

Hamshiralik jarayonining bosqichlari

Bemorni baholash

Hamshira bemor holatini dastlabki baholashda: shikoyatlarni yig‘adi (qichishish, toshmalar); epidemiologik anamnezni tekshiradi (kontaktlar, gigiyena); teri holatini

ko'zdan kechiradi; parazitlarning vizual yoki laborator aniqlanishi uchun sharoit yaratadi.

Hamshiralik rejasini tuzish

Rejada quyidagilar aks ettiriladi: parazitlar dori vositalarini qo'llash; dezinfeksiya tadbirlari; gigiyenik tarbiya; asoratlarning oldini olish.

Hamshira tomonidan parvarish tadbirlarini amalga oshirish

Pedikulyozda hamshiralik parvarishi

Bosh sochiga pedikulitsid preparatlarni qo'llash texnikasi.

Sochlarni maxsus tishli taroq bilan tarash.

Bemor kiyimlari va to'shaklarini 60–90°C da yuvish.

Oila a'zolarini tekshirish.

Qotirda hamshiralik parvarishi

Skabitsid preparatlarni qo'llash (shamollatishsiz 10–12 soat).

Barcha jismoniy kontakt qilgan shaxslarni bir vaqtning o'zida davolash.

Uy sharoitida dezinfeksiyaga ko'mak berish.

Demodekozda hamshiralik yordami

Teri parvarishi bo'yicha ko'rsatmalar: yog'li kosmetikalarni cheklash, yuzni toza saqlash.

Shifokor buyurgan krem va linimentlarni to'g'ri surtish.

Gigiyenik vositalarni (sochiq, yostiq) alohida ishlatish.

Natijani baholash

Hamshira quyidagilarni aniqlaydi: qichishishning kamayishi; toshmalar sonining qisqarishi; parazitlarning yo'qolishi; gigiyena qoidalariga rioya qilinishi.

4. Parazitar kasalliklarda asoratlari va ularning oldini olish

Asosiy asoratlari: ikkilamchi infeksiyalar (pyodermiya); allergik dermatit; limfadenit; terining chandiqlanishi.

Hamshira profilaktikasi: dezinfeksiya tadbirlarini o'z vaqtida bajarish; gigiyenik tarbiya; bemor oilasi bilan ishlash; immunitetni mustahkamlash bo'yicha tavsiyalar.

Profilaktika choralari

Shaxsiy profilaktika

Muntazam gigiyena; sochiqlar, taroqlarni alohida ishlatish; kiyimlarni tez-tez almashtirish.

Jamoaviy profilaktika

maktab, bog'cha va yotoqxonalarda muntazam tekshiruvlar; sanitariya-ma'rifat ishlari; sog'lomlashtirish choralarini kengaytirish.

XULOSA

Terining parazitlar kasalliklari keng tarqalgan bo'lib, ularning oldini olish va davolashda hamshiralik yordami alohida ahamiyatga ega. Hamshira nafaqat tibbiy-profilaktik choralar, balki gigiyenik tarbiya, bemor va uning yaqinlariga psixologik yordam ko'rsatishni ham amalga oshiradi. To'g'ri tashkil etilgan hamshiralik parvarishi parazitlar kasalliklarning tarqalish xavfini sezilarli kamaytiradi va bemorning sog'ayishini tezlashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov U., Bozorov A. Dermatologiya va venerologiya asoslari. Toshkent: TMA nashriyoti, 2020.
2. World Health Organization. Ectoparasitic infestations: management and prevention guidelines. Geneva, 2022.
3. Xudoyqulova M. Hamshiralik ishi asoslari. Toshkent, 2019.
4. CDC. Scabies, Pediculosis and Dermatophytosis Clinical Guidelines. Atlanta, 2023.
5. Raximova G. Dermatologik kasalliklarda parvarish. Toshkent: "Fan" nashriyoti, 2021.
6. European Academy of Dermatology. Guidelines on demodicosis and parasitic skin diseases. 2021.